

Legea anti-plastic - mai bine pentru mediu, mai provocator pentru firme

World Economic Forum a estimat ca până în 2050 plasticul din oceane va ajunge sa cântărească mai mult decât toți peștii la un loc. Iar particulele din plastic sunt ingerate de acești pești care devin hrana noastră. Pentru a încetini aceasta tendință, în 2019, Uniunea Europeana a luat decizia de a interzice anumite produse din plastic, în special pe cele de unica folosință. Decizia a fost implementată și în România, cu oarecare întârziere, iar sancțiunile pentru firmele care nu respecta noile prevederi curg, în cea mai mare parte, de la finalul lunii septembrie.

O analiza publicata în iulie 2021 de un grup de organizații de mediu europene atrage atenția asupra faptului ca producția de plastic la nivel global a crescut de 20 de ori în ultimii 50 de ani și ca în 2050 ar urma sa devina de patru ori mai mare decât în prezent. Din alte cercetari reiese ca din 1950 și până în 2019, la nivel global, au fost produse 8,3 miliarde de tone de materiale de plastic, din care 6,3 miliarde au devenit deșeuri.

Invazia deșeurilor din plastic nu mai reprezinta de multa vreme doar un scenariu de film science-fiction, ci o amenințare reala la adresa planetei și a sanatații noastre. Numeroase studii evidențiază, periodic, pericolul tot mai mare generat de acumularea în natura a deșeurilor din plastic, efectele limitate ale masurilor adoptate de autorități și perspectivele catastrofale în lipsa unor reacții ferme la nivel global. Din aceste considerente, autoritățile europene au adoptat în urma cu doi ani o directiva care are drept scop reducerea impactului produselor din plastic asupra mediului. Directiva a fost transpusa recent și în România, dar, ca de obicei, lasa loc anumitor interpretari și impune obligații dificil, daca nu imposibil de îndeplinit pe termen scurt pentru societățile comerciale din domeniu.

Ce prevede directiva europeana?

Dincolo de îmbunătățirea mecanismelor de colectare și reciclare, autoritățile europene au decis sa limiteze și fabricarea de produse din plastic, în special a celor de unica folosință. Directiva UE 904 din 2019 interzice introducerea pe piața a anumitor categorii de astfel de produse pentru care exista alternative fara plastic la prețuri accesibile. Printre acestea se regasesc: bețișoarele pentru urechi, tacâmurile, farfuriile, paiele pentru bauturi, agitatoarele pentru bauturi, bețele pentru baloane, precum și unele produse fabricate din polistiren expandat (pahare și recipiente pentru bauturi și unele recipiente pentru alimente).

Pentru alte produse din plastic, cum ar fi echipamentele de pescuit, pungile de plastic de unica folosință, recipientele pentru bauturi și alimente pentru consumul imediat, pachetele și foliile de plastic, filtrele de tutun, articolele sanitare și șervețelele umede, se aplica masuri diferite. Printre acestea se afla limitarea utilizarii și reducerea consumului de astfel de produse și prevenirea gestionarii incorecte a deșeurilor generate prin cerințe de

etichetare, scheme de raspundere extinsa a producatorilor (în baza principiului „poluatorul platește”), campanii de sensibilizare și cerințe în materie de proiectare a produselor.

În plus, directiva impune o reducere etapizata a consumului unor categorii de produse din plastic de unica folosință pâna în anul 2026, comparativ cu valoarea de referință din 2022.

Stadiul implementarii în statele membre

Actul normativ trebuia transpus în legislația țărilor UE pâna la 3 iulie 2021, data de la care ar fi trebuit sa se aplice și restricțiile de introducere pe piața a produselor vizate și de marcarea a celor nou introduse pe piața. Pentru alte masuri, directiva permite termene ulterioare de aplicare, cum ar fi 3 iulie 2024 (cerințele de proiectare pentru sticle) sau 31 decembrie 2024 (masurile privind raspunderea extinsa a producatorilor, mai puțin în cazul celor din tutun, unde termenul este 5 ianuarie 2023).

Oficialii europeni susțin ca reducerea utilizarii produselor din plastic de unica folosință contribuie la protejarea sănătății oamenilor și a planetei. În plus, ei considera ca normele UE stimuleaza modele de afaceri durabile și reprezinta calea catre o economie circulara bazata mai degraba pe reutilizare decât pe unica folosință. Dar, pâna în acest moment, mai puțin de jumătate din statele membre ale Uniunii Europene au transpus prevederile Directivei 904.

Neclarități în legislația româneasca

România a transpus directiva europeana printr-o ordonanța de guvern (Ordonanța 6/2021) cu doua luni întârziere față de termenul limita. Aceasta a intrat în vigoare, în mare parte, la începutul lunii septembrie, dar prevederile privind majoritatea contravențiilor urmeaza sa se aplice începând cu data de 29 septembrie 2021. Actul normativ respecta, în linii mari, direcțiile trasate de directiva europeana, în special cu privire la produsele vizate, dar prezinta anumite lacune care trebuie clarificate prin normele de aplicare sau chiar prin acte normative de modificare.

Printre acestea se numara lipsa acordarii unei perioade de tranziție pentru comercianți, în cazul obligațiilor care impun o pregătire prealabila. De exemplu, legislația impune operatorilor care introduc pe piața anumite produse din plastic de unica folosință (paharele pentru bauturi și unele recipiente pentru alimente) obligația de a reduce treptat consumul, începând cu 2023, astfel încât în 2026 sa înregistreze o diminuare cumulata de 20% față de cantitatea introdusa pe piața în 2022. Chiar daca primul prag minim de reducere (5%) se aplica în 2023, legislația impune operatorilor care comercializeaza cu amanuntul astfel de produse sau care le utilizeaza pentru comercializarea propriilor produse doua obligații dificil, daca nu imposibil de respectat pe termen scurt, fara o perioada de tranziție sau fara a lega expres aplicabilitatea acestor obligații de primul termen de reducere a consumului (2023). În primul rând, comercianții trebuie sa ofere consumatorului alternative reutilizabile la punctele de vânzare, adecvate și durabile sau care nu conțin plastic. Or reorientarea comercianților pentru oferirea de alternative nu se poate face peste noapte. În plus, nici nu se poate afirma în mod rezonabil ca operatorii ar fi trebuit sa știe din timp ca vor avea obligația sa furnizeze alternative și ca ar fi trebuit sa fie deja pregătiți cu astfel de alternative, pentru ca directiva nu impune un instrument de asigurare a reducerii consumului (de exemplu, asigurarea de alternative), ci ofera o serie de exemple de masuri posibile, iar statele membre trebuie sa defineasca în legislația locala masurile pe care le considera adecvate. În al doilea rând, legislația impune aplicarea unui preț de vânzare pentru produsele de unica folosință furnizate și evidențierea prețului distinct pe documentele de vânzare, deci inclusiv pe bonurile de la casele de marcat. Or implementarea acestei obligații necesita modificarea programelor informatice ale caselor de marcat, ceea ce presupune timp.

Totodata, actul normativ introduce și alte obligații complexe și neclare în anumite situații pentru societățile comerciale active în domeniu, astfel ca autoritățile trebuie sa elaboreze legislația secundara, astfel încât sa clarifice din timp toate aspectele care ridica semne de întrebare, pentru a se asigura ca operatorii își înțeleg în mod corect,

complet și la timp obligațiile. Practica a demonstrat ca legislația neclara atrage deseori interpretari divergente chiar din partea instituțiilor statului. Din aceste considerente, trebuie sa existe consultari publice organizate din timp, în care sa se dezbata toate aspectele neclare indicate de populație, organizații neguvernamentale și mediul de afaceri.

Așadar, poluarea cu plastic este incontestabil o problema tot mai grava la nivel global, iar masurile de combatere trebuie sa fie ferme și asumate de toate națiunile lumii. Însa în acest demers trebuie sa se prezinte și soluții pentru firmele implicate, dar și pentru consumatorii finali, pentru care produsele de unica folosință au devenit o obișnuință în ultimii ani. În plus, nu trebuie neglijat aspectul legat de materia prima din care urmeaza sa fie fabricate multe dintre produsele care le vor înlocui pe cele din plastic, respectiv lemnul sau porumbul, având în vedere ca sunt resurse epuizabile și trebuie evitata risipa.